

TEATRUL-MUZEU SALVADOR DALI

Printre sutele de vizitatori, de toate rasele și de pe toate continentele, care vizitau la Figueres în ziua aceea Muzeul Dali, cred că eram singura care treceam de pe un coridor pe altul rîzînd. Și rîdeam nu de ceea ce vedeam, ci de ceea ce gîndeam. Faptul de a mă afla acolo îmi trezea amintiri. Revedeam în gînd figura stupefiată a prietenei mele, scenografa Florica Mălureanu, căreia i se imputase cu ani în urmă decorul unui spectacol dintr-un teatru din România, pentru că pe scenă apărea un copac cu frunze albastre. Iar tovarășul care trebuia să supervizeze spectacolul susținea că el nu văzuse niciodată așa ceva. Cum să tulburi liniștea sufletească a cuiva care e sigur că-n ordinea lumii nu e înscris nimic altceva decît ceea ce a văzut dînsul? Să nu l-o tulburăm, fiindcă nu avem nici o șansă (știi c-am hotărît noi atunci), și să căutăm calea înțelegerii pe alte meridiane.

Cred că Teatrul-Muzeu Dali din Figueres ar trebui să fie locul de pelerinaj al oricărui scenograf și om de teatru. Vizitarea lui te obligă să te întrebî cine ești tu de fapt și te face să te gîndești la drumul lung pe care l-ai avut de parcurs, pînă ca viața să-ți fi dat dreptul de-a ajunge la porțile lui. El este o expresie concentrată a tot ce înseamnă aceste profesii. Doar că celui care nu este încărcat pînă la saturație cu simțul metaforei nu-l rămîne nimic altceva de făcut decît să se oprească la porți. Înăuntru n-are ce căuta!

Figueres este o așezare tipic catalană, în apropiere de Barcelona. Este orașul natal al lui Salvador Dali, care, copil fiind, a avut prima lui expoziție personală într-unul din holurile Teatrului Municipal. Construcția are arhitectură tipică a sec.XIX; ea a fost complet distrusă în timpul războiului civil, pentru a fi apoi recondiționată și transformată în muzeu de Dali. Data Inaugurării: 28 septembrie 1974. Exegeții îl consideră cea mai importantă operă a acestui creator de geniu.

Adevărul este că, burghez de rînd, cu imaginație limitată, și se face aproape frică, intrînd aici, de atîta spectaculos. "Nu trebuie considerat un muzeu - scrie Dali. Este de fapt un obiect gigantic suprarealist. Totul este coerent, nimic din ce e cuprins în el nu ar putea scăpa controlului Inteligenței mele". Și care e aria acestei Inteligențe? Într-o armonie perfectă (pe care n-o poți atinge decît prin lipsa totală de constrîngerii stilistice, fiindcă ea este armonia libertății înseși), această operă monumentală a lui Dali pare o luare completă în posesie a materiei, a conceptelor, a istoriei și a trăirilor culturale de pînă la el. Catifea, sticlă, fier, aur, argint, ghips, lemn, cocenul de porumb, schelete de pești, piatră; și obiecte tehnice, ceasuri, telefoane gigantice, telescoape; și confucianism și Simfonia Patetică, și reinterpretarea lui Moise de Michelangelo: și primul Cadillac și costumele create de Christian Dior pentru Dali și pentru soția lui, celebra Gala, costume purtate la balul Bestelghi din Venetia. Un teatru al lumii, într-o zi de relaxe; o zi cînd regizorul își face lui însuși un spectacol, din tot ce a adunat dintr-o viață de geniu, ca gîndire, ca simțire și ca trăire, armonizîndu-și întreaga suită de cuceriri în această aventură a spiritului, după propriile lui legi. Frumosul, în percepția lui Dali. Măsuțele de machiaj, cu sertarele lor cu minere de aur și draperiile moi de catifea și pluș sînt ridicate - n plafoan. La fel, gălețile mașinilor, în culise, de un roșu splendid. Sufleurul, cu chip și aripi de înger, plutește și el pe undeva, printre draperii. Iar scena a luat chip de salon. Și chip de femeie iubită. Ea a devenit celebra May West. Întregul obiectiv scenografic se și numește de altfel "Fața lui May West, care poate fi folosită și ca salon": părul ei este dat în părți în chip de cortină; buzele ei sînt scaunul și speteaza unei canapele din piele de un roșu aprins; ochii, două tablouri; nările, două uși ale unui șemineu; nasul, o statuie eroică. Imaginea ei se încheagă doar privind-o de sus și de la cîțiva metri (de la galerie, aș zice). La intrarea în această sală stau "muzicanții". Orchestra e formată din statul de ghips de mărime naturală; Instrumentiștii sînt pe scaune, frumoși, curați, nemișcați, immaculați.

Cît cuprînde clădirea teatrului, totul e obiect scenografic. Dali folosește fiecare metru pătrat drept spațiu scenic în care-și expune creația. Deci viața. Fiecare colț al teatrului e decorat: foalerele, arlechinii, cabinele, curtea interioară (cu celebrul Cadillac, în care, la aruncarea unei pesete într-un dispozitiv, țîșnește apa și-l stropește pe cel dinlăuntru, manechine țepene, stil retro - cel mai mare monument suprarealist al lumii, spun exegeții). În încăperile de sus sînt expuse creațiile favoritelor lui Dali: Millet, Velásquez, El Greco. Pe coridoare, gravuri din diferite perioade ale biografiei lui artistice: Maria din Galilea își poartă în inimă copilul, iar copilul are în inimă marea; el stă mort în sufletul Mariei, cu luna pe față și cu marea în inimă; sau un drum prin deșert, pe care merg niște saci bine legați la gură; unul s-a rupt, din el curg bani, iar ceilalți își continuă drumul neabătuți...

În foalerele de la etajul întîi sînt seriile de gravuri ("Mitologii"), sau obiectele tridimensionale: un melc cu față de om, un Picasso cu coarne de cerb, căruia îi crește din sex o floare, iar din gură îi lese în loc de limbă o lingură cu un ban de aur; arlechinii cu mușchi de piatră al lui Pictot, un vultur cu picioare de aur și pe cap cu coroană regală, în trupul căruia se poate vedea, printr-un gemuleț, un mandarin; portretul Galei, din al cărei păr les ramurile unul arbore-n floare, un afiș: "Extraordinar! Corrida de toros en homenaje a Salvador Dali". Și- apoi, într-unul din foalere, dormitorul - cameră de baie - salon: un pat cu picioare de dragon, celebrul ceas dalian care curge, o cadă de baie în formă de barcă, cu o sirenă la prora și plină de flori, un afiș imens pe care e scris: "loteria nationala, premiul american, le visage de la chance par Dali". Și, într-un colț, un schelet, chiar frumoasa, adică, nu o coasă (de aur!).

Nu pot să definesc natura emoțională a acestui spațiu. Nu știu de ce anume e pricinuită smerenia vizitatorului în fața amestecului acesta atît de neașteptat de materie, culoare, gînd, umor, măreție, patetic, burlesc, viață dlocotitoare și moarte.

La subsol se găsește o încăpere micuță, complet goală, albă. Peretele din fund e din marmoră. Cripta. Cîteva cuvinte, cîteva litere, gravate în marmoră:

Salvador Dali I Domenech
Marques de Dali de Pubol
1908 - 1989

Atît. Însemnînd omul, pămîntul și secolul.

MONICA SĂVULESCU - VOUDOURIS
Barcelona, noiembrie 1990